
Plameny i čtyřkolky. Brdy budou po odchodu armády potřebovat zvláštní péči

Do CHKO s plameny i čtyřkolkami. Brdy budou po odchodu armády potřebovat zvláštní péči

Mohlo by se zdát, že armádní cvičení s těžkou technikou a municí bude jenom ničit. Ve vojenském újezdu v Brdech však paradoxně došlo k naprosto opačnému účinku. V některých místech tam vznikly přírodně tak výjimečné ekosystémy bohaté na vzácné druhy, že odborníci volají po jejich zvláštní ochraně. Pokud prezident ČR rozhodnutí Parlamentu ČR o zrušení vojenského prostoru, které v lednu padlo, podpoří, v příštím roce by měla v této lokalitě vzniknout chráněná krajinná oblast. Na plánu péče o ni se podílel také RNDr. Ondřej Sedláček, Ph.D., z [Přírodovědecké fakulty UK](#).

Vojenský prostor mezi Příbramí, Rokycanami, Hořovicemi a Rožmitálem pod Třemšínem vznikl ve dvacátých letech minulého století, kdy měl sloužit jako bezpečné území pro výcvik armády. Využíván byl i za druhé světové války pro potřeby wehrmachtu a pak především v době studené války. Poté, co v České republice došlo k profesionalizaci armády a stavy vojsk se výrazně snížily, se však ukázalo, že vlastnit tak rozsáhlé prostory ozbrojené složky nepotřebují. Posledních několik let se proto debatovalo o zrušení vojenského újezdu Brdy. A dnes se zdá, že k tomu skutečně dojde. V polovině prosince Poslanecká sněmovna většinou podpořila zákon o jeho zrušení, její rozhodnutí pak podpořili i senátoři. Pokud listinu podepíše prezident, na začátku roku 2016 se přírodně rozmanitá rozsáhlá krajina na jihozápad od Prahy přemění z vojenského újezdu v chráněnou krajinnou oblast.

„Je několik důvodů, proč pečovat o tuto oblast. To nejcennější na Brdech a to, co si zaslouží zvláštní ochranu, je samotná krajina. Jedná se o 260 kilometrů čtverečních, kde stojí jen několik historických a vojenských objektů a žije tu asi 30 obyvatel. Stačí třicet minut jízdy autem z Prahy a najednou se ocitnete v úplně opuštěném prostoru, kde nepotkáte civilizaci. To je ve střední Evropě něco naprosto jedinečného. Více než 90 procent krajiny pokrývají druhově sice nijak zvláštní hospodářské lesy, mimořádné na nich je však to, že tvoří nejkompaktnější lesnatý celek ve vnitrozemí celé České republiky. Rozloha je obrovskou devizou pro diverzitu – čím větší plocha, tím větší množství organismů. Je to také vhodné prostředí pro živočichy, kteří potřebují větší plochy: rys, jelen, čáp černý, datel černý, výr velký, sýc rousný nebo opravdu velké a stabilní populace celé řady lesních druhů,“ vysvětlil Ondřej Sedláček a podotkl, že pohyb rysa v této krajině zaznamenaly dokonce už i armádní bezpečnostní kamery.

Jako velký milovník Brd a spoluautor plánu péče o tuto oblast však upozorňuje především na těch pár míst bez lesních porostů, která se v krajině podařilo zachovat paradoxně díky poněkud destruktivní činnosti armády. Když lokalita připadla vojsku a vesnice, jež ležely ve vytyčeném území, byly srovnány se zemí, aby ozbrojené složky měly prostor pro cvičení, došlo vlastně k zakonzervování hospodářské krajiny v podobě, jak vypadala před sto lety. Armáda totiž dbala na to, aby místa, která se jí hodila, nezarůstala náletem.

„V místech někdejších vesnic, např. Kolvín, Padrť, Zadní a Přední Záběhlá nebo Hrachoviště, jsou dodnes vidět stopy hospodaření – pozorovat tam můžeme bývalé pastviny nebo ovocné sady. Zachovala se tam stará česká krajina, jak vypadala, než se začaly odvodňovat louky, což ve druhé polovině 20. století zdevastovalo všechny druhy mokřadních rostlin i dalších, na ně vázaných organismů. Nikdy tam neproběhla vlna chemizace a hnojení, což dnes patří k největším

plošným problémům krajiny. Nejen biologa tak musí uhdit do očí, že na těchto loukách v porovnání s jinými žije obrovské množství živočichů od bezobratlých až po ptáky," upozornil Ondřej Sedláček.

Vůbec nejpozoruhodnějším přírodním bohatstvím, které se ukryvá ve vojenském újezdu, jsou holé plochy v oblastech dopadů střel, kam ani vědci kvůli bezpečnostnímu riziku dnes pořádně nemohou vstoupit. Ukazuje se však, že právě v těchto místech vznikají po zásazích munice rašeliniště podobná těm na Šumavě a ekosystémy připomínající norské tundry, ve kterých žijí vzácné rostlinné a živočišné organismy.

Odborníci si už nějakou dobu lámou hlavu nad tím, jak po odchodu armády co nejlépe simulovat původní podmínky, aby tento výjimečný úkaz vyvolaný činností člověka z krajiny nevymizel. Potíž je však mimo jiné i v tom, že až do konce roku 2017 se podle dosud zveřejněných plánů ministerstva obrany budou dopadové oblasti čistit od nahromaděné munice. „To znamená, že tato místa budou stále nepřístupná a nebude se s nimi moct nic dělat, takže začnou zarůstat,“ obává se Ondřej Sedláček.

Návrhy na to, jak taková území spravovat, i kdyby na ně odborníci mohli vstoupit, však také nebude úplně snadné prosadit. Jsou totiž na první pohled poněkud kontroverzní. Hovoří se totiž o tom, že by se přesně vytipované lokality mohly cíleně vypalovat nebo by se do nich mohli záměrně pouštět fanoušci motokrosu nebo čtyřkolek. Právě tyto činnosti nejvíce připomínají pohyby a činnost armády.

„Oheň byl vždycky součástí krajiny, potlačili jsme to až v posledních stoletích. I když tento způsob péče není složitý ani příliš nákladný, myslím, že systém ochrany přírody v České republice na to ještě není nastaven. Pochybuji, že se to někomu podaří prosadit. Obávám se, že to v Brdech skončí nakonec jen vyhlášením chráněné krajinné oblasti a pak

se to nechá ležet ladem. Našimi hlavními úkoly je proto tvrdě bojovat za prosazení stavební uzávěry a netradičních způsobů hospodaření," podotkl Ondřej Sedláček.

„My už teď nedokážeme nastolit to, co v krajině bylo před tím, než se proměnila ve vojenský prostor. Tato změna v ní ale vyvolala něco mimořádného a byla by velká škoda o to teď přijít. Jestli se o krajinu nebude náležitě pečovat, fenomény, kvůli kterým se CHKO bude vyhlášovat, do dvaceti let zaniknou,“ zdůraznil.